

בשולי החוברת

אכן, התחיל להיות חם וצפוף במערכת. רק יצאה חוברת 'חקר ומעש' מלאה וגדושה בעבודות מחקר, וגם כאלה שלא הגיעו לכנס המדעי באשקלון חודש קודם לכן – והנה מיד אחרי תקופת הפסח אנו מביאים את חוברת 297 של 'משק הבקר', גם היא מלאה ושופעת מידע חדש וחיוני לענף בכלל ולכל העוסקים בו, בפרט.

כרגיל ומתוך הערכת החשיבות הבראשיתית של נושא הטיפוח, אנו פותחים בסיכום סריקת הגנום של בקר החלב אצלנו, עבודה יסודית שתשמש אותנו בתכנון מתווה הטיפוח בשנים הבאות. יש להניח שיהיו לה עוד השלמות והרחבות, כי במחקר כמו במחקר – כל צעד קדימה מעלה אותך לרף יותר גבוה, ממנו מתגלה אופק יותר רחב, יותר רחוק שגם אותו נרצה לדעת למען הגדלת פוטנציאל הייצור של פרותינו, בתקווה שהייצור הנוסף גם יתיר פרוטה לעוסקים בו הלכה למעשה.

בעוד הטיפוח וההשבחה המושגת בעזרתו קובעים את רמת פוטנציאל הייצור של הפרות – כאילו בונות את גודל וקיבולת המנוע – עדיין יש לספק את הדלק המתאים, במקרה שלפנינו את ניצול מכלול האפשרויות של הזנה יעילה להגברת הייצור, תוך שמירה על בריאות ופוריות הפרות, במינימום אפשרי של עלות. אין כאן שאלה של יתרון לגודל עדר הפרות – לצורך קיום פרה, ולצורך ייצור ק"ג חלב, או ק"ג בשר אם תרצו, כמות ערכי המזון בכל אחד מהם קבועה במידה רבה ביותר ובוודאי בטווח הזמן. בתנאים נתונים, עלות המזון לעדר החלב מהווה כמחצית מכלל עלויות הרפת (בתלות מסוימת בכמה שהצלחנו לחסוך, או לבזבז, בעיפים אחרים, כמו עבודה או/ו השקעות חוסכות עבודה).

נדבר חשוב נוסף בייצור ובניצול הפוטנציאל הגנטי הוא הממשק הכללי ברפת, החל מתנאי מחיה נאותים לפרות עתירות תנובה, מתקנים יעילים ונוחים לטיפולים השונים, גילוי ייחומים, גידול השגר, ועוד ועוד – עד הפתרונות הסבירים (ומקובלים בעיני המחוקק והממונים על הבקרה והפיקוח בשטח) למוצא התחתון של פעילות הרפת ככל שהרפתות גדלות, בעיית הזבל והשופכין למיניהם דורשת פתרונות הקשורים לרב בהשקעות כבדות. יש מי שמנסה להיפטר מן הזבל על ידי מסירתו לקבלן מוציא ומוביל ששכרו בזבל שסילק מן הרפת הזאת ושאותו יוכל להוביל ישירות למי שרוצה לקנותו כדי לדשן שדותיו. לדעתי, בטווח הארוך שיטה כזאת תגרום הפסד גדל והולך למשק שמרפתו לקחו את הזבל, אשר אמור היה להפרות אדמות העיבוד שלו עצמו כידוע, השמש החזקה באזורנו תורמת לשריפת החומר האורגני בקרקעות, שברובן ממילא עניות בו. בכל העולם, מאז ומתמיד החקלאים שמרו על פוריות אדמותיהם והגדלת היבולים מהן בדרך דישון אורגני, עוד בטרם שימוש בדישון כימי אשר יכול לתרום אך לא לבוא במקום החומר המקורי מן הרפת. דוקא בנושא זה יש יתרון לגודל הרפת מבחינת ייעול העבודה ואחזקת ציוד משוכלל להוצאה-הובלה-פיזור בשדה.

פרוסה נכבדה מן הממשק גזורה בצורת סעיף העבודה ברפת – למן המשפחתית ההולכת וגדלה, אף אם בהקפים צנועים לעת-עתה – ועד הרפת הגדולה יותר ויותר במשק השיתופי. בעצם, אם נתבונן בצרכי העבודה ברפת המתקדמת בניצול פוטנציאל הייצור של בקר החלב הישראלי, נקודת התורפה והמפנה הם בחליבה השלישית ביממה. לא אכנס כאן לדיון אם זה

יותר טוב או כדאי כלכלית, אלא אתיחס לגורם נוסף בשיקולים והערכות לאפשרויות ההתיעלות בייצור על פי האקסיומה של היתרון לגודל, טענה חביבה על רבים המבקשים להשתכנע ולשכנע שהיתרון האמור הוא ברור ומוכח בכל קונסטלציה. לא בדיוק, לא בכל מקרה ולא תמיד, אם נתחשב גם בגורם של טווח הזמן.

למי שמחפש התיעלות כלכלית מהירה, המעבר לעבודה שכירה בשכר נמוך מזה של בעלי הרפת עשוי לתת את התשובה – בתנאי שלמשתחררים מעול הרפת/החליבה בעיקר צפויה עבודה יותר מכניסה למשק השיתופי. כלומר, ניצול יותר טוב של גורם ייצור (עובד שהוא גם הבעלים), וכל עוד מצב זה תקף, אמנם נשמר היתרון הכלכלי. נניח מקרה שזה הולם אותו כרגע בשלב ההחלטות על הגדלת הרפת. השאלה איננה, אם זה נכון – אלא לכמה זמן.

ענף החלב זכה ונשמר בו התכנון בהקף ארצי. זה טוב ורצוי בהתחשב בהשקעות הכבדות הנדרשות להקמת הרפת ואחזקתה התקינה. אך אליה וקוץ בה – כי ככל שיותר רפתות נכנסות למסלול ההתיעלות שהגיעו אליה בראשית המעבר להקטנת עלות העבודה – שיעור התייעלות זה יישחק מהר בעקבות השינויים הצפויים בחישוב מחיר המטרה לחלב שבמכסה, זאת רק שאלה של זמן.

יש לברך על השתתפות הולכת ומעצימה של חברים כותבים למערכת בנושאים שעל סדר היום של הענף, ובכלל. לנוכח השינויים המתהווים, מתוכננים וספונטניים, ופירסום המידע הרב בעתונות המקצועית ובאתרי המידע האלקטרוניים יש חשיבות רבה להתייחסותם של רפתנים יצרנים וגם של מדריכים ויודעי דבר רלבנטיים. גשמח לקבל תגובותיכם ומידע מנסיונכם אתם ביחס לנעשה ומתהווה בענף, רעיונות, פתרונות וגם חוויות מן העבודה ברפת, ותודה מראש.

מרדכי מלען

תמונת השער: הכניסה למכון החליבה של ב"ס חקלאי עיינות, מעשה ידי התלמידים מכל קצווי תבל. הציור של הדגלים והמילה רפת בשפות השונות מפגין את העניין מצד הרפתנים שבדרך.

המאמרים והמכתבים שמתפרסמים בחוברת זאת הם על דעת מחבריהם ואין תוכנם משקף בהכרח את דעת המערכת או מדיניות המ.ב. אין איזכור שמם של חומרים, מוצרים, פרטי ייצוד או אף של שיטות תפעול ועבודה מהוות המלצה לגבי השימוש בהם, למעט המקרים בהם נאמר כך מפורשות על ידי גורם שהוסמך לצורך זה על ידי מזכירות המ"ב.